Portrészelence - IV. György angol király képmásával

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	E 65.85.1-2
Alkotó:	Bone, Henry / portré Northam, John / szelence
Készítés ideje:	1828 - 1829
Készítés helye:	London
Jelzés:	mesterjegy (Rosenberg 7209) fedelében és aljában 2-2 jegy: „IN” és egy lépő oroszlán. a szelence aljának peremén egymás mellett 6 ötvösjegy
Anyag:	arany (22 karátos)
Technika:	cizellált; öntött; vésett díszítés; zománc
Méretek:	magasság: 3,7 cm hosszúság: 9,2 cm szélesség: 7 cm súly: 390 g

Sir Thomas Lawrence (1769-1830), az angol portréfestészet kiemelkedő mestere 1822-ben egy rövid idő alatt népszerűvé váló, egészalakos képet készített a két évvel korábban trónra lépett IV. Györgyről (1762-1830). A festményen, amelyet jelenleg a londoni Wallace Collection őriz (ltsz. P.559 - ld. itt), Nagy-Britannia és Írország királya londoni rezidenciájának, a Waterloo téren álló Carlton House-nak polgári enteriőrjében látható. A fesztelen tartású, szófán ülő fejedelem nyakában az osztrák Aranygyapjas rendjelet viseli, mellét a Térdszalagrend (*Order of the Garter*) jelvénye, jobb lábát pedig annak harisnyakötője díszíti.

A kompozícióról számos másolat készült, többek között zománckép változatban is. E műfaj kitűnő mestere, az akkoriban sokat foglalkoztatott Henry Bone (1755-1834) az alkotója annak a képecskének, mely szelencénk fedelére került. Ezt a 6,8 x 4,8 cm-es négyszögletes aranylemez hátoldalán lévő zománcfelirat is bizonyítja „… *painted by Henry Bone R(oyal) A(cademy) Enamel painter to His Majesty*…” Ezen csupán az uralkodó büsztje látható. Míg Lawrence a nagyméretű olajfestményen reálisan, a valóságnak megfelelően mutatta be az éppen 60 éves, barna parókás, hízásra hajlamos, megereszkedett arcbőrén a kicsapongó életmód nyomait őrző IV. Györgyöt, addig Bone a miniatűrön jótékonyan megfiatalította vonásait. Egy göndör hajú, csillogó szemű, kerek arcú ifjú tekint ránk, miközben a már említett felirat szerint, ez a munka 1828-ban, hat évvel az előkép után készült.

A zománckép foglalatául szolgáló doboz pazar kivitelű, 22 karátos aranyszelence, John Northam munkája, aki 1793 és 1830 között tevékenykedett Londonban Ezt az ötvösművét következetesen tematikus ábrázolások díszítik. A doboz egyik rövid oldalán Poszeidón, a tenger ura látható. Az ellentétes oldalon a delfin hátán ülő Amphitrité (Poszeidón felesége) ugyancsak tritonok és najádok – a három tengeri nereida: Galateia, Néreisz és Thetisz – társaságában. A szelence hosszanti előlapján, a Béke és Háború allegóriája között a Térdszalagrend harisnyakötője IV. György monogramját övezi az „HONI SOIT QUI MAL Y PENSE” és a „DIEU ET MON DROIT” felirattal. A hátlapon a négy földrészt (Európát, Ázsiát, Afrikát, Amerikát) megszemélyesítő, ill. szimbolizáló ember- és állatfigurák jelennek meg. A doboz alját részletes kidolgozású címer díszíti, mezőiben Anglia, Skócia, Írország és Hannover címere. Mindezek a motívumok az uralkodói hatalomra – jelesül IV. Györgynek, mint Nagy-Britannia és Írország királyának hatalmára utalnak.

A portrészelence eredeti tulajdonosa Esterházy Pál Antal (1785-1866) volt, aki 1815-1842 között a bécsi udvar angliai nagyköveteként Londonban élt.

E tárgytípus voltaképpen uralkodói kitüntetés gyanánt funkcionált. A herceg a nagy értékű dobozkát, mint a Habsburg Birodalom nagykövete 1829-ben feltehetőleg személyesen az uralkodótól kapta, a waterlooi győzelem emlékére a windsori kastélyban az egykori szövetségesek tiszteletére évente megrendezett fogadáson.

Az 1945. évi súlyos sérülést követően Kiss Pál restaurálta, 1965-ben.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

Irodalom

- Szerk.: Szilágyi András: *Műtárgyak a fraknói Esterházy-kincstárból az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. - Nr. I.35. (Szilágyi András)
- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 106. (Ács Piroska)
- Szerk.: Szilágyi András: *Esterházy-kincsek. Öt évszázad műalkotásai a hercegi gyűjteményből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 123. (Békési Éva)
- Szerk.: Szilágyi András: *Hungary's heritage: princely treasures from the Esterházy Collection from the Museum of Applied Arts*. Paul Holberton, London, 2004. - Nr. 26.
- Szilágyi András: Die Goldschmiedearbeiten Esterházy-Schatzkammer. *Von Bildern und anderen Schätzen - Die Sammlungen der Fürsten Esterhazy*. 1999. - 13. kép
- Szerk.: Pataki Judit: *Művészet és Mesterség. CD-ROM*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1999. - fém 90.
- szerző: Ács Piroska: *Szelencék titkai*. Helikon Kiadó, Budapest, 1994. - p. 55. Nr. 10. és kép
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. SZ/100.
- szerző: Szilágyi András: *Az Esterházy-kincstár*. Helikon Kiadó, Budapest, 1994. - p. 50.
- Szerk.: Szilágyi András: Aranyszelence IV. György angol király udvarából. *Ars Decorativa 14*, 1994. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - és képek (Ács Piroska)
- Szerk.: Galavics Géza: A fraknói Esterházy-kincstár a történeti források tükrében. *Magyarországi reneszánsz és barokk. Művészettörténeti tanulmányok*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. - p. 503. (Héjjné Détári Angéla)
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum 1872-1972*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 319.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum